

Provincie Overijssel

Luttenbergstraat 2
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Telefoon 038 499 88 99
Fax 038 425 48 88
overijssel.nl
postbus@overijssel.nl

KvK 51048329
IBAN NL45 RABO 0397 3411 21

Inlichtingen bij

Gerard Wijnsma
telefoon 038 499 71 86
g.wijnsma@overijssel.nl
Zaaknummer 5435726

Stichting Faunabeheereenheid Overijssel
De heer H.G. van Koot
Postbus 645
7400 AP DEVENTER

Datum	Kenmerk	Bijlagen	Uw brief	Uw kenmerk
09.10.2019	2019/0249952	2	27 juni 2019	-

Onderwerp: Ontheffing Wet natuurbescherming

Geachte heer Van Koot,

U heeft, namens De Faunabeheereenheid Overijssel, een aanvraag om een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming – onderdeel soorten (verder Wnb) bij ons ingediend.

Deze hebben wij op 27 juni 2019¹ ontvangen. De aanvraag heeft u tussentijds gewijzigd². Deze gewijzigde aanvraag is het uitgangspunt voor deze ontheffing. De aanvraag betreft ontheffing van de verboden tot het opzettelijk doden van wilde zwijnen³, het gebruik van het geweer tussen zonsondergang en zonsopgang⁴, en gebruik van het geweer met nachtzichtapparatuur⁵. Dit ter voorkoming van schade aan gewassen, ter voorkoming van schade aan veehouderijen door de verspreiding van de Afrikaanse Varkenspest en vanwege de verkeersveiligheid.

Het gebied waar ontheffing voor wordt aangevraagd betreft de werkgebieden van de Wildbeheereenheden (WBE's) Vriezenveen, Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden, Zuid-Oost Twente, Noord-Oost Twente en Dinkelstreek. Deze werkgebieden liggen binnen de gemeenten Hardenberg, Twenterand, Tubbergen, Dinkelland, Losser, Enschede en Haaksbergen. In deze brief geven wij onze beslissing weer.

Besluit

Wij verlenen de Faunabeheereenheid Overijssel een ontheffing⁶ voor het doden van wilde zwijnen met het geweer, het gebruik van het geweer tussen zonsondergang en zonsopgang⁷ en het gebruik van het geweer met nachtzichtapparatuur⁸.

¹ EDO-kenmerk 2019/0208151

² EDO-kenmerk 2019/0246385 en 2019/0290102

³ Art. 3.10, lid 1a

⁴ Art. 3.16, eerste lid, sub a Besluit natuurbescherming

⁵ Art 3.13, vierde lid Besluit natuurbescherming

⁶ Op basis van art. 3.17 lid 1 onder c, 3.26 derde lid in combinatie met 3.26 lid 2 onder a en c

⁷ Art. 3.16, eerste lid, sub a Besluit natuurbescherming

⁸ Art 3.13, vierde lid Besluit natuurbescherming

De ontheffing geldt jaarrond en uitsluitend voor het grondgebied van de WBE's Vriezenveen, Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden, Zuid-Oost Twente, Noord-Oost Twente en Dinkelstreek⁹.

De motivering voor ons besluit is in bijlage 1 (overwegingen) weergegeven.

De volgende stukken van de aanvraag maken onderdeel uit van dit besluit, voor zover niet in strijd met de voorschriften:

- Schadecijfers (bijlage 2)

De ontheffing wordt verleend tot 1 september 2024 (duur van het Faunabeheerplan Overijssel).

Voorschriften

Wij verbinden aan deze ontheffing de volgende voorschriften:

1. Stichting Faunabeheereenheid Overijssel (FBE) is als ontheffinghouder verantwoordelijk voor het gebruik van de ontheffing en de naleving van de voorschriften waaronder zij is verleend. De verantwoordelijkheid van de FBE laat onverlet dat de ontheffinggebruiker strafrechtelijk kan worden vervolgd bij overtreding van deze ontheffing.
2. De FBE machtigt schriftelijk, via de WBE, de jachthouder (Als bedoeld in art 3.23 lid 1 Wnb, of op basis van een faunabeheercontract van Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten of Landschap Overijssel) tot gebruik van de ontheffing. De WBE handelt in deze op gezag van de FBE.
3. De WBE kan schriftelijk de gemachtigde jachthouder toestemming geven zijn machtiging door te machtigen aan jachtaktehouders, deze handelen dan op gezag van de gemachtigde jachthouder.
4. De feitelijke gebruiker van de ontheffing dient een kopie van de machtiging van de FBE en/of WBE, een (digitaal) kopie van de door de FBE gewaarmerkte voorschriften van de ontheffing, en de jachtakte bij zich te hebben.
5. Bij bijzondere weersomstandigheden kunnen Gedeputeerde Staten ingevolge artikel 3.22 lid 4 Wnb besluiten om de schadebestrijding op te schorten.
6. Gebruikmaking van geweer (met nachtzichtapparatuur) in de periode tussen zonsondergang en zonsopkomst dient met opgave van naam en telefoonnummer van de gebruiker uiterlijk op de dag van gebruikmaking voor 17.00 uur gemeld te worden bij:
 - a. de politie 'Eenheid Oost-Nederland' tel 0900-8844 of <https://www.politie.nl/aangifte-of-melding-doen/meldformulier.html> en
 - b. provincie Overijssel (E-mail: HL.v.Gerrevink@overijssel.nl of GA.Botterhuis@overijssel.nl).
7. Binnen 24 uur na het gebruik van deze ontheffing dient door de FBE aan de provinciale toezichthouder een afschotnotificatie te worden verzonden, in deze afschotnotificatie dient aangegeven te worden wie, waar en wanneer wilde zwijnen heeft gedood op grond van dit besluit (E-mail: HL.v.Gerrevink@overijssel.nl of GA.Botterhuis@overijssel.nl).

⁹ Voor het gebruik van deze ontheffing binnen Natura 2000-gebieden gelegen binnen deze WBE's is mogelijk een vergunning op grond van de Wnb noodzakelijk (zie overweging A3.1), mits dit niet valt binnen de in het Beheerplan Natura 2000 van de betreffende gebieden van vergunning vrijgestelde activiteiten.

8. De FBE moet ervoor zorgen dat de jachthouders of door hen gemachtigden meewerken aan het monitoringsonderzoek voor wilde zwijnen. Zij dienen hiertoe van elk geschoten wild zwijn een bloedmonster te (laten) nemen. Dit dient te worden geanalyseerd door Wageningen Bioveterinary Research in Lelystad.¹⁰ Daarnaast dient elk geschoten wild zwijn, voor zover ter consumptie aangeboden, te worden onderzocht op trichine¹¹.
9. Een persoon die in het bezit is van een GP verklaring (deze GP-verklaring dient ook te zijn geregistreerd in het Faunaregistratiesysteem), dient na afschot van het wilde zwijn, tijdens het ontweiden, te beoordelen of er sprake is van besmettelijke dierziekten zoals de Afrikaanse Varkenspest.
10. In het geval een wild zwijn tekenen vertoont van de Afrikaanse Varkenspest, mag het dier niet meer verplaatst worden én dient per ommekeer met de volgende twee instanties contact opgenomen te worden:
 - a. met de NVWA landelijk meldpunt dierziekten, tel. 045-546 31 88;
 - b. het meldpunt van de provincie Overijssel: t.a.v. de heer H.L. van Gerrevink.
HL.v.Gerrevink@overijssel.nl en 06-22694243. Bij geen gehoor: meldpunt@overijssel.nl; telefoonnummer: 038 425 24 23.

Rapportageverplichtingen

11. De FBE beheert een digitaal register (Faunaregistratiesysteem (FRS)) waarin per WBE de gemachtigde jachthouders zijn vermeld. Dit digitaal register is ten allen tijde door medewerkers van de provincie Overijssel in te zien.
12. De FBE moet ervoor zorgen dat de wildbeheereenheden alle doorgeschreven ontheffingen in het Faunaregistratiesysteem (FRS) registreren.
13. De FBE dient elk jaar voor 15 september schriftelijk opgave te doen (aan de provincie Overijssel t.a.v. het team PD-vergunningen) van hetgeen met behulp van deze ontheffing is bemachtigd en gedood (aantallen, locaties en data).
14. Het afschot wordt binnen 24 uur na afschot gemeld in het Faunaregistratiesysteem. Hierbij dienen naast de overige gegevens de volledige personalia, zijn/haar e-mailadres alsmede het telefoonnummer van de schutter vermeld te worden.
15. De FBE moet ervoor zorgen dat binnen 24 uur in het FRS de volgende zaken geregistreerd worden:
 - a. hoeveel wilde zwijnen geschoten zijn (registratie geslacht, big, overloper of volwassen);
 - b. hoeveel (niet geschoten) wilde zwijnen tijdens het gebruik van de ontheffing geteld werden.

Overig

16. Van deze ontheffing mag geen gebruik gemaakt worden op zon- en feestdagen¹².

Leges

U bent voor het in behandeling nemen van uw aanvraag geen leges verschuldigd.

¹⁰ Voor vragen kunt u zich wenden tot de afdeling Dispatching Service Unit (DSU) van 'Wageningen Bioveterinary Research in Lelystad', op werkdagen van 10.00 tot 12.00 uur en van 14.00 tot 16.30 uur. Telefoon: 0320-238302, e-mail: dsu.bvr@wur.nl. (zie ook: <https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksinstituten/Bioveterinary-Research/Diagnostiek.htm>)

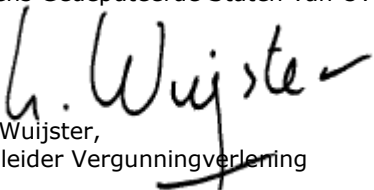
¹¹ Op 30 september 2019 hebben wij van het bestuur van de Faunabeheereenheid Overijssel het verzoek gekregen dit voorschrift op te nemen. (EDO-kenmerk: 2019/0297544)

¹² Op 14 augustus 2019 hebben wij van het bestuur van de Faunabeheereenheid Overijssel het verzoek gekregen dit voorschrift op te nemen. (EDO-kenmerk: 2019/0263829)

Vragen

Heeft u vragen? Belt u dan met Gerard Wijnsma, te bereiken tijdens kantooruren op nummer 038 499 71 86. Schrijft u ons een brief of e-mail? Behandel dan één onderwerp per brief of e-mail. Wilt u ook het zaaknummer Z-HZ_WNB-2019-003104 vermelden? Op die manier kunnen wij sneller op uw vraag of opmerking reageren.

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Overijssel,

Lars Wuijster,
teamleider Vergunningverlening

Bijlagen:

Bijlage 1	Overwegingen bij het besluit
Bijlage 2	Schadegegevens

Afschriften

Een afschrift van dit besluit is tevens verzonden aan:

- de Faunabescherming,
- de Koninklijke Jagersvereniging,
- de Nederlandse Organisatie Voor Jacht en Grondbeheer,
- Bij12 faunazaken,
- de politie 'Eenheid Oost-Nederland',
- Staatsbosbeheer
- Natuurmonumenten
- Landschap Overijssel
- gemeenten Hardenberg, Twenterand, Tubbergen, Dinkelland, Losser, Enschede en Haaksbergen.

Als u het niet eens bent met dit besluit kunt u bezwaar maken, als u belanghebbende bent.

Stuurt u dan een bezwaarschrift aan ons. Wij controleren dan of wij een juist besluit hebben genomen.

Uw bezwaarschrift is een brief die aan een aantal eisen moet voldoen.

De wet stelt eisen aan uw bezwaarschrift. Die eisen zijn:

1. U zegt met welk besluit u het niet eens bent. Dit doet u door in uw bezwaarschrift het kenmerk te vermelden dat op onze brief staat.
2. U zegt waarom u het niet eens bent met dit besluit.
3. U zet uw naam, adres, handtekening en de datum op uw bezwaarschrift.
4. U verstuurt het bezwaarschrift op tijd. Op onze brief staat een verzenddatum. U stuurt ons binnen zes weken na die datum uw bezwaarschrift.

Uw bezwaarschrift kunt u op 3 manieren aan ons versturen.

1. Met de post naar: Gedeputeerde Staten van Overijssel, Team Juridische zaken, Postbus 10078, 8000 GB Zwolle.
2. Via internet. U gebruikt daarvoor ons digitale bezwaarformulier. U vindt het formulier via <https://forms.overijssel.nl/bezwaar-klacht/bezwaar-beslissing/>.
3. Met een faxbericht. Het faxnummer van het team Juridische Zaken is: 038 – 425 48 02.

Wat als u niet kunt wachten tot er een nieuw besluit is genomen?

Ook als u bezwaar maakt treedt dit besluit gewoon in werking. Dat kan vervelende gevolgen voor u hebben. U kunt de rechtbank dan vragen een voorlopige beslissing te nemen, door een zogeheten 'voorlopige voorziening' aan te vragen. Dit is een aparte procedure die loopt naast de door u gestarte bezwaarprocedure. Voor de behandeling van uw verzoek om een voorlopige voorziening betaalt u een bedrag. De rechter kan beslissen dat wij dat bedrag aan u moeten vergoeden. Voor informatie over het indienen van een verzoek belt u met de Rechtbank Overijssel: 088 – 361 55 55.

Overwegingen bij het besluit**Bijlage 1**

Deze ontheffing bestaat uit het besluit, de voorschriften en de overwegingen. In deze bijlage zijn de overwegingen opgenomen. Het besluit, de voorschriften en de overwegingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De overwegingen zijn als volgt opgebouwd:

A	WEERGAVE VAN DE FEITEN	7
A1	Aanvraag ontheffing	7
A1.1	Omschrijving handeling	7
A1.2	Andere getroffen preventieve maatregelen	7
A1.3	Gegevens over (dreigende) schade	9
A1.4	Wettelijk belang van de handeling	11
A1.5	Verzoek tot ontheffing	11
A1.7	Onderliggende documenten	11
A1.8	Aanvullende gegevens	11
A2	Bevoegdheid	12
A2.1	Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd	12
A3	Procedure	12
A3.1	Relevante overige besluiten	12
B	TOETSING	12
B1	Inhoudelijke beoordeling	12
B1.1	Uitgangspunten aanvraag	12
B1.2	Toetsing voorkomen van ontstaan (dreigende) schade	15
B1.3	Toetsing treffen van preventieve maatregelen	16
B1.4	Toetsing gunstige staat van instandhouding	17
B1.5	Toetsing Faunabeheerplan	17
B1.6	Toetsing gebruikte middelen en methoden	18
B1.7	Toetsing aan wettelijk belang	18
B1.8	Eindconclusie toetsing	18
B1.9	Zorgplicht blijft altijd gelden	18
C	Slotconclusie	19

A WEERGAVE VAN DE FEITEN

A1 Aanvraag ontheffing

A1.1 Omschrijving handeling

De aanvraag betreft ontheffing van de verboden tot het opzettelijk doden van wilde zwijnen, het gebruik van het geweer tussen zonsondergang en zonsopgang, en gebruik van het geweer met nachtzichtapparatuur. Dit ter voorkoming van schade aan gewassen, ter voorkoming van schade aan veehouderijen door de verspreiding van de Afrikaanse Varkenspest en vanwege de verkeersveiligheid.

Het gebied waar ontheffing voor wordt aangevraagd betreft de werkgebieden van de Wildbeheereenheden (WBE's) Vriezenveen, Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden, Zuid-Oost Twente, Noord-Oost Twente en Dinkelstreek. Deze werkgebieden liggen binnen de gemeenten Hardenberg, Twenterand, Tubbergen, Dinkelland, Losser, Enschede en Haaksbergen (zie bijlage 11 'Werkgebied FBE'S & WBE'S Overijssel' van het Faunabeheerplan).

A1.2 Andere getroffen preventieve maatregelen

In de 'Handreiking Faunaschade' en in de Faunaschadepreventiekit voor het Wild zwijn van BIJ12-Faunafonds¹³ staan preventieve middelen opgesomd die genomen kunnen worden ter bestrijding van schade door wilde zwijnen. Voorbeelden zijn geurstoffen, gaasraster, elektrisch draadraster, emeltbestrijding en het gebruik van het geweer. Op bladzijde 27 van de handreiking wordt bijvoorbeeld aangegeven aan welke vereisten een gaasraster voor wilde zwijnen moet voldoen. Het treffen van preventieve maatregelen, zoals het plaatsen van afrastering langs wegen en schadegevoelige percelen is vanwege de rondtrekkende aard van wilde zwijnen niet mogelijk.

De werende middelen zijn praktisch gezien niet overal toepasbaar of effectief. Mede gelet op de kosten kunnen rasters gezien de grote weglengte en de grote lengte van de schadepercelen, niet als bevredigende alternatieven worden beschouwd.¹⁴ Bovendien beperkt de plaatsing van rasters de mogelijkheid tot uitwisseling van andere dieren tussen de verschillende kerngebieden in Overijssel. Dit laatste is in strijd met de doelstellingen voor het Nationaal Natuurnetwerk om uitwisseling van deelpopulaties mogelijk te maken. Door deskundigen wordt, vooral bij drukke wegen, getwijfeld aan de effectiviteit van wildspiegels.¹⁵

In specifieke individuele gevallen kan het plaatsen van een afrastering een oplossing bieden bij het tegengaan van schade aan kapitaal intensieve gewassen.¹⁶ Echter gezien het oppervlakte van agrarische percelen met kwetsbare gewassen in oostelijk Overijssel is het afrasteren van die percelen onwenselijk (om eerder genoemde redenen) en bedrijfseconomisch niet haalbaar. Andere preventieve maatregelen bieden alleen een oplossing in combinatie met afrastering.¹⁷ Alternatieve maatregelen zoals wildreflectoren en waarschuwingsfluiten blijken weinig tot geen effect te hebben bij het voorkomen van aanrijdingen.¹⁸

In het verleden heeft de provincie al vijf besluiten genomen waarmee aan schadebeheer en bestrijding van wilde zwijnen gedaan kan worden.

Ten eerste is op 5 februari 2004 een aanwijzingsbesluit (ex artikel 67 Flora- en faunawet) genomen voor het doden van wilde zwijnen in de Overijsselse gemeenten Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede,

¹³ <https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/faunaschade-preventiekit-fpk/module-wild-zwijn/>

¹⁴ Aan een wildwaarschuwingssysteem zit een behoorlijke kostenpost. In Overijssel kost het wildwaarschuwingssysteem € 280.000,- plus € 7.000,- per jaar voor beheer en onderhoud.

¹⁵ Klop, E., *Oorzaken van aanrijdingen met groot wild in Overijssel*, 18 september 2009, en *Leidraad voor het Beheer van Reeën*, Vereniging "Het Reewild", 2007

¹⁶ <https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/faunaschade-preventiekit-fpk/module-wild-zwijn/>

¹⁷ Handreiking Faunaschade van BIJ12-Faunafonds (blz 19)

¹⁸ Groot Bruinderink G.W.T.A., e.a., *Factoren bij aanrijdingen met wilde hoefdieren op de Veluwe*, Alterra-rapport 2026, 2010, (blz. 30)

Haaksbergen, Hardenberg, Hellendoorn, Hengelo, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Ommen, Rijssen, Tubbergen, Twenterand en Wierden. Van de aanwijzing mag alleen in de dagperiode gebruik gemaakt worden.

Ten tweede is op 20 oktober 2008 een aanwijzingsbesluit (ex artikel 67 Flora- en faunawet) genomen voor het doden van wilde zwijnen in de Overijsselse gemeenten Raalte, Zwolle, Olst-Wijhe, Dalfsen, Deventer, Kampen, Staphorst, Steenwijkerland en Zwartewaterland. Van deze aanwijzing mag 1 uur voor zonsopkomst én vanaf zonsondergang tot 24:00 uur gebruik gemaakt worden.

Ten derde is op 4 juni 2015 een ontheffing (ex. artikel 68 Flora- en faunawet) verleend waarmee wilde zwijnen geschoten mogen worden in een zone van vijf kilometer rondom Engbertsdijkerven. Met deze ontheffing mag er op agrarische percelen geschoten worden met het geweer met een restlichtversterker tussen zonsondergang en zonsopkomst. Deze ontheffing gold gedurende de geldigheid van het Faunabeheerplan 2015-2019. De nu aangevraagde ontheffing is hiervan de opvolger.

Ten vierde is op 20 november 2018 een ontheffing (ex artikel 3.26 lid 3) verleend voor het doden van wilde zwijnen met gebruikmaking van het geweer vanaf 1 uur voor zonsopkomst én vanaf zonsondergang tot 24:00 uur 's nachts. Het betreft de gemeenten Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hardenberg, Hellendoorn, Hengelo, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Ommen, Rijssen-Holten, Tubbergen, Twenterand en Wierden. Hiermee werden de twee bestaande aanwijzingen (West-Overijssel¹⁹ en Oost-Overijssel²⁰) wat uitvoeringswijze betreft gelijk getrokken.²¹

Ten vijfde heeft de provincie Overijssel op 17 december 2018 een opdracht aan een geselecteerde groep BOA's gegeven om de omvang van de populatie wilde zwijnen te beperken in de provincie Overijssel als de noodzaak van het uitbreken van de Afrikaanse of Klassieke varkenspest daartoe dwingt, of er vanuit Duitsland een verzoek komt om in het grensgebied een gecoördineerde bestrijdingsactie uit te voeren. Van de opdracht mag ook tussen zonsondergang en zonsopgang gebruik worden gemaakt. Er mag gebruik worden gemaakt van nachtzichtapparatuur en geluiddemper.

Alle besluiten zijn genomen om belangrijke schade aan gewassen te voorkomen. De aanwijzingen en opdrachten zijn daarnaast ook genomen om de verkeersveiligheid te bevorderen en de verspreiding van ziektes te voorkomen.

De ontheffing voor het bestrijden van wilde zwijnen in de nacht rond Engbertsdijkerven met behulp van nachtzichtapparatuur is verlopen. In het Faunabeheerplan is opgenomen dat een ontheffing voor schieten in de nacht voor de WBE's Vriezenveen e.o, Tussen Grens en Vecht de Akkerlanden en Zuid-Oost Twente wordt aangevraagd. Vanwege recente schadeontwikkelingen wordt deze aanvraag uitgebreid naar de WBE's Noord Oost Twente en Dinkelstreek.

Wilde zwijnen zijn in de nacht actief. Overdag houden zij zich vaak schuil in gebieden met dekking. Deze gebieden bestaan vaak uit natuurgebieden waar schadebestrijding niet mogelijk is of niet wordt toegestaan door de beheerder. Een dergelijk toevluchtsoord wordt een refugium genoemd (meervoud refugia).

Op dit moment is schadebeheer toegestaan met het geweer vanaf 1 uur voor zonsopkomst en vanaf zonsondergang tot 24.00 uur 's nachts. Door de refugia en aanpassingen in het gedrag van wilde zwijnen is dit nauwelijks effectief doordat wilde zwijnen dan ook bij schemer in de refugia blijven. Als het donker is, kan alleen effectief aan schadebeheer worden gedaan bij heldere nachten met (volle) maanlicht. Aangezien dit maar een beperkt aantal nachten mogelijk is, beperkt dit de mogelijkheid om de populatie te beperken. Om wilde zwijnen afdoende te bestrijden, is het noodzakelijk dat in de nacht (tussen zonsondergang en zonsopkomst) met nachtzichtapparatuur kan worden gewerkt.

¹⁹ Ons kenmerk: 2008/0153497

²⁰ Ons kenmerk: LNL/2004/163

²¹ *Evaluatie Faunabeheer Overijssel, Provinciaal faunabeleid en de (vertaling naar de) uitvoering*, 13 februari 2018; kenmerk 2018/0226835 (blz. 33)

In het verleden is ontheffing afgegeven voor een zone van 5 km rond het Natura 2000-gebied Engbertsdijkerven, waar de meeste schade rondom optreedt. Op zoektochten naar voedsel kunnen zwijnen grote afstanden afleggen tot wel vijftien kilometer²², daarom is het van belang de maatregelen niet te beperken tot een smalle zone rond een refugium, maar de ontheffing te verstrekken voor het gehele grondgebied van de betrokken WBE's.

A1.3 Gegevens over (dreigende) schade en openbare veiligheid

Schade aan gewassen

De wetgever heeft in artikel 3.17 lid 1 sub c Wnb het voorkomen van 'ernstige schade aan gewassen' als belang opgenomen waarvoor een ontheffing verleend kan worden. Daarnaast kan voor de periode vóór zonsondergang en na zonsondergang een ontheffing verleend worden (artikel 3.26 lid 3 Wnb). Voor het begrip 'ernstige schade aan gewassen' hanteert de provincie een drempel van € 250,— per geval.^{23 24}

Uit schadecijfers van BIJ12-Faunafonds blijkt dat wilde zwijnen belangrijke schade aan gewassen kunnen veroorzaken. Zelfs één wild zwijn kan in korte tijd al grote schade aan landbouwgewassen aanrichten. In de onderstaande tabel zijn de schadebedragen aan gewassen door wilde zwijnen per jaar in Overijssel weergegeven.

Volgens de Faunabeheereenheid hebben wilde zwijnen in de periode 2014 tot en met 2019 ernstige schade aan bedrijfsmatig geteelde gewassen veroorzaakt door wroeten en vraat. De getaxeerde schadebedragen betreffen schade aan aardappelen, maïs en grasland. De drempelwaarde van € 250,— per geval werd bijna iedere keer overschreden. De schadebedragen werden getaxeerd in de gemeenten Twenterand, Tubbergen en Haaksbergen. In de maanden januari, februari, maart, mei, juni, oktober, november en december is vanaf 2014 belangrijke schade veroorzaakt door wild zwijnen getaxeerd door BIJ12 (zie Bijlage 2).

Zwijnen komen vooral voor in de grensstreken nabij Engbertsdijkerven, Enschede en Haaksbergen, en op de Sallandse Heuvelrug. Rond dit gebied wordt echter nauwelijks schade gemeld. In de in bijlage 2 opgenomen (meer recente) gegevens is ook ernstige schade geconstateerd in de WBE's Dinkelstreek en Noord Oost Twente. Incidenteel worden elders in de provincie waarnemingen gemeld, wat indicaties geeft over de te verwachten verspreiding.²⁵

Schade aan veehouderijen

Op 13 september 2018 is Afrikaanse varkenspest (AVP) vastgesteld bij wilde zwijnen in de Belgische provincie Luxemburg. AVP is een ernstige besmettelijke virusinfectie bij varkens (inclusief wilde zwijnen) die vaak tot sterfte leidt. De ziekte is op basis van Europese regelgeving bestrijdingsplichtig.²⁶ AVP verspreidt zich direct door contact tussen varkens en zwijnen en indirect via met virus verontreinigd materiaal, zoals transportmiddelen en mest. Het virus kan ook worden overgebracht door het voeren van

²² <http://www.zoogdiervereniging.nl/het-wild-zwijn-sus-scrofa>

²³ Op bladzijde 13 van het document Handreiking onderdeel Schadebestrijding en faunabeheer uit 2017, dat binnen de provincie gebruikt wordt voor het beoordelen van het verzoek om een ontheffing, staat dat de provincie 250,- Euro hanteert. Deze handreiking vervangt onze Nota Beleidsregels Faunabeheer Provincie Overijssel 2014. Bij de overgang van de Flora- en faunawet naar de Wet natuurbescherming zijn wij beleidsneutraal overgegaan. Dit komt overeen met het bedrag van 250,- Euro dat als drempel (eigen risico) wordt gehanteerd bij tegemoetkoming faunaschade. Zie ook: Artikel 6.4 lid 2 van de *Beleidsregel Natuur Overijssel 2017*, Provinciaal Blad nr. 7018 van 30 december 2016.

²⁴ De Afdeling heeft zich over het begrip 'belangrijke schade' uitgelaten in een uitspraak van 11 april 2018 (ECLI:NL:RVS:2018:1196). Er wordt aan het vereiste van belangrijke schade voldaan, als is gebleken van een concrete dreiging van belangrijke schade. GS hebben een zekere beoordelingsruimte bij de invulling van het begrip 'belangrijke schade' en bij het bepalen of er sprake is van een concrete dreiging daarvan.

²⁵ Bron: NDFF, tot 10 oktober 2017, waarnemingen levende exemplaren

²⁶ Richtlijn 2002/60/EC

besmet varkensvlees en andere varkensproducten. Het voeren van deze producten (swillvoeding) is in de Europese Unie (EU) verboden. Introducties worden echter wel geweten aan het illegaal voeren van varkens met deze producten. Er is geen vaccin tegen AVP beschikbaar.²⁷

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit geeft in haar kamerbrief van 24 september 2018 aan dat het verloop van de epidemie in de afgelopen maanden, waarbij de besmetting van wilde zwijnen in België een onverwachte en zorgwekkende ontwikkeling is. Daarom blijft het van groot belang dat maatregelen worden getroffen om de kans op introductie zo klein mogelijk te maken, en om goed voorbereid te zijn op de bestrijding als een besmetting van wilde zwijnen of uitbraak onder gehouden varkens onverhoopt toch plaatsvindt.²⁸ De minister geeft aan dat de kans dat de AVP zich in Nederland verspreid door menselijk handelen door de deskundigengroep dierziekten ingeschat wordt als 'klein tot medium'.²⁹

De gevolgen van een uitbraak van AVP zijn, blijkens de voorbeelden in andere Europese lidstaten in Oost-Europa heel groot.³⁰ De gevolgen zijn te vergelijken met de uitbraak van de Klassieke Varkenspest in 1997. In totaal moesten tijdens de varkenscrisis in Nederland ruim 9,6 miljoen varkens worden afgemaakt.³¹ Met de bestrijding van de klassieke varkenspest is in de jaren 1997 t/m 1999, in totaal circa 3 miljard gulden gemoeid geweest.³²

Openbare veiligheid (Verkeersveiligheid)

Een wild zwijn is een nacht- en schemerdier. Op zoektochten naar voedsel kan het dier vanuit zijn dagverblijfplaats 's nachts grote afstanden afleggen tot wel vijftien kilometer,³³ waarbij verkeerswegen overgestoken worden. Het aantal aanrijdingen met wilde zwijnen is beperkt tot enkele gevallen per jaar. In de loop van de jaren lijkt het iets toe te nemen.

Jaar	aantal	WBE
2014	1	Zuid Oost Twente
2015	3	Zuid Oost Twente, Noord Oost Twente, Hugale
2016	3	Zuid Oost Twente, Lonneker-Losser
2017	5	Vriezenveen, Noord Oost Twente, Hugale, Lonneker-Losser
2018	3	Vriezenveen, Noord Oost Twente, Hugale
2019	6	Zuid Oost Twente, Hugale, Noord Oost Twente, Holten, Hof van Twente

Bron: BOA Registratie Systeem, gegevens t/m 20 september 2019.

De aanrijdingen vinden vooral in Twente plaats.³⁴ Een aanrijding met een wild zwijn leidt vaak tot aanzienlijke schade aan het voertuig en risico op persoonlijk letsel of overlijden. De materiële schade die aanrijdingen veroorzaken werd in 2014 geschat op gemiddeld €2.500 per aanrijding.³⁵

Er is een relatie tussen de dichtheid van het aantal wilde zwijnen in een gebied en het aantal aanrijdingen (meer zwijnen = meer aanrijdingen).³⁶

²⁷ Kamerbrief inzake Afrikaanse Varkenspest van 24 september 2018, kenmerk DGAN-DAD / 18245897

²⁸ Kamerbrief inzake Afrikaanse Varkenspest van 24 september 2018, kenmerk DGAN-DAD / 18245897

²⁹ Kamerbrief inzake Afrikaanse Varkenspest van 24 september 2018, kenmerk DGAN-DAD / 18245897

³⁰ Kamerbrief inzake Afrikaanse Varkenspest van 24 september 2018, kenmerk DGAN-DAD / 18245897

³¹ <https://retro.nrc.nl/W2/Lab/Voedingsschandalen/varkens.html>

³² Kamerbrief van de minister van LNV over de varkenspest van 22 september 1999, kenmerk 25 229 en 26 800 XIV, nr. 56 (blz. 2)

³³ <http://www.zoogdiervereniging.nl/het-wild-zwijn-sus-scrofa>

³⁴ Bron: BOA Registratie Systeem

³⁵ Guldmond A., e.a., *wilde zwijnen op de weg in Nederland*, 2015 (blz. 22 e.v.)

³⁶ Groot Bruinderink G.W.T.A., e.a., *Factoren bij aanrijdingen met wilde hoefdieren op de Veluwe*, Alterra-rapport 2026, 2010, (blz. 27)

Aanrijdingen zijn voor de wilde zwijnen meestal dodelijk, maar soms is het dier gewond en wordt een jager met een hond ingezet om het gewonde dier op te sporen en uit het lijden te verlossen.³⁷ Dit laatste is mogelijk met de opdracht 'valwild' van de provincie Overijssel.³⁸

A1.4 Wettelijk belang van de handeling

De voorgenomen handelingen zijn volgens de aanvraag nodig in het belang van artikel 3.10 tweede lid sub b jo. artikel 3.17, eerste lid Wnb:

- ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom.

Specifiek ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen (verspreiding Afrikaanse Varkenspest).

Ook zijn de voorgenomen handelingen volgens de aanvraag nodig in het belang van artikel 3.10 tweede lid sub b jo. artikel 3.17, eerste lid van de Wnb:

- in het belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid of om andere dwingende redenen van groot openbaar belang.

Specifiek in het belang van de openbare veiligheid, daaronder vallend 'verkeersveiligheid'.³⁹

A1.5 Verzoek tot ontheffing

U vraagt ontheffing aan voor wild zwijn van het verbod om deze opzettelijk te doden of te vangen⁴⁰. Daarnaast vraagt u ontheffing aan voor het gebruik van het geweer tussen zonsondergang⁴¹ en zonsopkomst en voor het gebruik van een geweer met nachtzichtapparatuur⁴².

A1.6 Periode

De ontheffing wordt aangevraagd voor de periode van 1 september 2019 tot 1 september 2024.

A1.7 Onderliggende documenten

Voor de beoordeling van de aanvraag zijn de volgende documenten toegezonden:

- ingevuld aanvraagformulier
- beantwoording van aanvullende vragen
- schadegegevens

Voor de beoordeling van de aanvraag zijn verder de volgende documenten van belang:

- Kader Faunabeheerplan 2019-2024, versie 2018-04, 24 april 2018; kenmerk 2018/0226835
- Faunabeheerplan Overijssel 2019-2024

A1.8 Aanvullende gegevens

³⁷ Guldemon A., e.a., *wilde zwijnen op de weg in Nederland*, 2015 (blz. 22)

³⁸ Opdracht / ontheffing Wet natuurbescherming 'valwild', van 27 augustus 2019; kenmerk 2019/0244936

³⁹ De voorzieningenrechter van de Rechtbank In Zwalve heeft op 26 april 2004 geoordeeld dat onder het begrip 'openbare veiligheid' als bedoeld in artikel 68 eerste lid onder a, van de Flora- en faunawet mede de verkeersveiligheid kan worden verstaan. Op 17 november 2004 (zaaknummer 200403676/1) heeft de Raad van State beaamd dat de voorzieningenrechter terecht en op goede gronden overwogen heeft dat onder het begrip 'openbare veiligheid' mede de verkeersveiligheid kan worden verstaan.

⁴⁰ Art. 3.10, eerste lid, sub a Wnb

⁴¹ Art. 3.16, eerste lid, sub a Bnb

⁴² Art 3.13, vierde lid Bnb

Op 17 juli 2019 zijn aanvullende gegevens gevraagd. Deze gegevens zijn op 13 augustus 2019 ontvangen en ingeboekt onder nummer 2019/0246385. Op 23 september 2019 is de aanvraag voor wat betreft vraag 19 (aanvullende verboden) ingetrokken.

A2 Bevoegdheid

A2.1 Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd

De aangevraagde handeling vindt plaats op het grondgebied van Overijssel. De handeling valt niet onder de uitzonderingen van de bevoegdheid, zoals weergegeven in het Besluit natuurbescherming⁴³. Daarom zijn Gedeputeerde Staten van provincie Overijssel bevoegd tot het nemen van besluiten op basis van de Wnb (art. 1.3, eerste lid).

A3 Procedure

De procedure voor het verlenen van de ontheffing is uitgevoerd in overeenstemming met hoofdstuk 5 van de Wnb. Daarbij zijn de relevante artikelen van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.

A3.1 Relevante overige besluiten

Uw project vindt binnen de invloedsfeer van Natura 2000-gebieden plaats, waaronder een vogelrichtlijngebied (Engbertsdijkswenen). Het is niet uit te sluiten dat dit project tevens effecten heeft op één of meerdere instandhoudingsdoelen van deze gebieden. In uw aanvraag geeft u hierover geen informatie. Wij wijzen u erop dat u mogelijk ook een vergunning nodig heeft als negatieve effecten op deze doelstellingen niet zijn uit te sluiten (Wnb, art. 2.7). Wij zijn ook voor dat onderdeel bevoegd. Als u denkt dat u ook een vergunning Wnb nodig heeft kunt u contact met ons opnemen (Overijssel Loket 038 499 88 99).

B TOETSING

B1 Inhoudelijke beoordeling

B1.1 Uitgangspunten aanvraag

U vraagt een ontheffing aan voor het doden van wilde zwijnen tussen zonsondergang en zonsopgang, met gebruikmaking van het geweer met nachtzichtapparatuur.

U vraagt de ontheffing aan op basis van het 'Faunabeheerplan Overijssel 2019-2024'. Het gebied waar ontheffing voor wordt aangevraagd betreft de werkgebieden van de Wildbeheereenheden (WBE's) Vriezenveen, Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden, Zuid-Oost Twente, Noord-Oost Twente en Dinkelstreek. In het Faunabeheerplan worden de WBE's Noord-Oost Twente en Dinkelstreek niet genoemd. Deze vraagt u dus extra aan.

Een wild zwijn wordt in de schemer en nachtperiode actief. In gebieden waar het dier niet geschoten wordt is het ook in de dagperiode actief. In een omgeving waar op zwijnen gejaagd wordt, zoals Overijssel, rust het zwijn in de dagperiode in natuurlijke gebieden met dichte dekking.⁴⁴ Het dier bouwt daar een dagrustplaats. Foerageren doet het dier in de schemer en de nacht. Wilde zwijnen zijn omnivoren. Het dieet bestaat voornamelijk uit plantaardig voedsel zoals eikels, kastanjes, gras, knollen, wortels en truffels, vruchten, bessen en groene plantendelen. Ook eten ze dierlijk voedsel zoals aas, regenwormen, insectenlarven, amfibieën, vogels en kleine knaagdieren. Meestal wroeten ze met hun snuit in de bodem om naar voedsel te zoeken. Voedsel onder de grond kunnen ze op geur vinden.⁴⁵

⁴³ Besluit natuurbescherming, art. 1.3, eerste lid

⁴⁴ <http://www.zoogdiervereniging.nl/het-wild-zwijn-sus-scrofa>

⁴⁵ <http://www.zoogdiervereniging.nl/het-wild-zwijn-sus-scrofa>

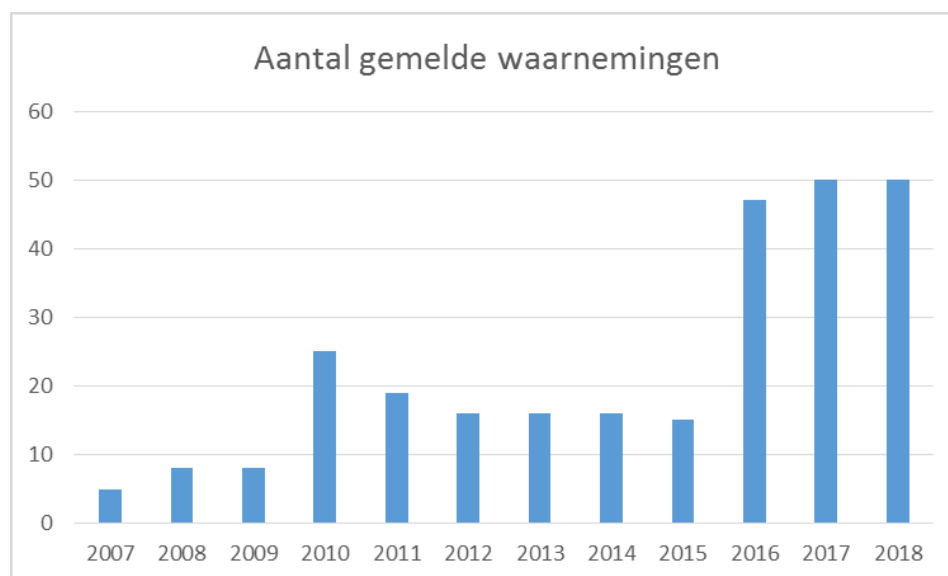
De voortplantingsperiode van wilde zwijnen valt in november-januari. Na een draagtijd van vier maanden worden in april-mei gemiddeld 7 biggen geboren. Vrouwjes zijn meestal in hun tweede jaar geslachtsrijp, mannetjes in hun vierde of vijfde jaar. Wilde zwijnen worden acht tot tien jaar oud.⁴⁶

De voortplanting van wilde zwijnen is sterk afhankelijk van de voedselsituatie. Na extreem goede mastjaren (jaar waarin bomen meer vrucht geven) worden de eerste biggen al in december of januari geboren. In dergelijke jaren werpen de meeste zwijnen hun jongen al in maart en april en wordt ook nog een aantal in de zomer en nazomer geboren. In deze extreem goede jaren krijgt een deel van de eenjarige dieren (overlopers) ook al biggen en werpt een beperkt aantal zeugen zelfs twee keer. Gemiddeld worden in een goed jaar per worp vijf biggen groot gebracht.⁴⁷

Van 2013 tot en met 2017 zijn het goede 'mastjaren'⁴⁸ geweest. Hierdoor is er veel voedsel beschikbaar geweest voor wilde zwijnen. Uit onderzoek blijkt dat daardoor op de Veluwe sinds 2013 is het aantal zwijnen sterk is opgelopen en in 2017 de stand van het recordjaar 2008 bereikt had.⁴⁹ wilde zwijnen zijn niet territoriaal. Wel markeren geslachtsrijpe mannetjes hun leefgebied door met hun vacht langs bomen te schuren. Soms zijn tandinslagen in de schors te zien. Ze hebben wel een redelijk vast leefgebied.⁵⁰

In Nederland leven populaties wilde zwijnen in begrensde leefgebieden op de Veluwe in Gelderland, in het Meinweggebied en Meerlebroek beide in Limburg. Verspreid komen zwijnen ook buiten die drie gebieden voor, waaronder ook in de provincie Overijssel. In Duitsland leven populaties wilde zwijnen langs het gehele grensgebied met Nederland. Hierdoor is het mogelijk dat wilde zwijnen uit Duitsland in Overijssel voorkomen. Ook uit de Veluwe kunnen wilde zwijnen naar Overijssel komen. Met name in tijden van hoge dichtheden zullen zich grootschalige verplaatsingen voordoen.

In Overijssel komen wilde zwijnen in ieder geval vanaf 2007 vooral in oostelijk Overijssel regelmatig voor en het aantal waarnemingen neemt jaarlijks toe (figuur 1).

Figuur 1 Aantal waarnemingen van wild zwijn per jaar in Overijssel ⁵¹

⁴⁶ <http://www.zoogdiervereniging.nl/het-wild-zwijn-sus-scrofa>

⁴⁷ <https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=18156>

⁴⁸ Een mastjaar is in de bosbouw, het natuurbeheer en in de jacht een benaming voor een jaar waarin bomen en planten veel meer vrucht dragen dan gemiddeld.

⁴⁹ <https://www.wur.nl/nl/nieuws/4-miljoen-kilo-eikels-weinig-beukenootjes-en-zeer-veel-wilde-zwijnen-op-Veluwe.htm>

⁵⁰ <http://www.zoogdiervereniging.nl/het-wild-zwijn-sus-scrofa>

⁵¹ Bron: Faunabeheerplan / NDFF, waarnemingen levende exemplaren, sporen, uitwerpselen

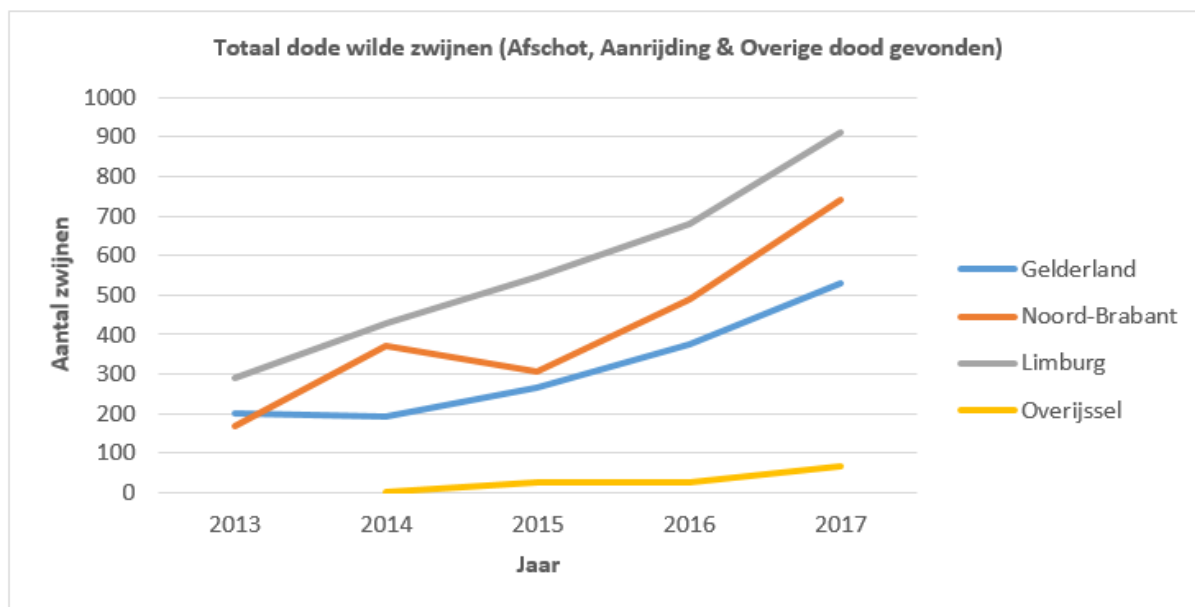
Wilde zwijnen komen in grotere aantallen vooral voor in de grensstreken nabij het Natura 2000-gebied Engbertsdijkswenen, langs de Duitse grens (met name gemeenten Enschede en Haaksbergen) en in kleiner aantal op de Sallandse Heuvelrug. Incidenteel worden elders in de provincie waarnemingen gemeld. Schademeldingen van gewasschade worden vooral in Twente gedaan, en een enkele keer in Salland (zie paragraaf A 1.3).

Wilde zwijnen worden met behulp van de vigerende aanwijzingen en ontheffing vooral in het oosten van de provincie geschoten.

WBE	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Noord Oost Twente	0	1	0	1	5	11
Hof van Twente	0	0	0	1	0	0
Lonneker Losser	0	1	0	3	3	7
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	0	0	0	2	0	11
Vriezenveen e.o.	0	7	24	34	16	11
Zuid Oost Twente	5	11	8	19	15	14
Dinkelstreek	0	0	0	0	0	2
Totaal	5	20	32	60	39	56

Figuur 4. Afschot van wilde zwijnen van 2014 t/m 20-9-2019 per jaar per WBE (bron: FRS)⁵²

In de provincies Gelderland, Noord-Brabant en Limburg, waar wilde zwijnen buiten de leefgebieden (Veluwe en Meinweg) voorkomen, is de afgelopen jaren een forse stijging in aantallen geschoten, aangereden en dood gevonden wilde zwijnen zichtbaar. In 5 jaar tijd zijn de populaties binnen Gelderland, Noord-Brabant en Limburg met ongeveer 250-450% gestegen. (zie figuur 5)

Figuur 5. Totaal aantal dode zwijnen (Afschot, aanrijding en overig dood gevonden) ⁵³

In vergelijking met de andere provincies staat Overijssel aan het begin van de populatiecurve. De afgelopen jaren zien we het aantal meldingen van zwijnen toenemen.

Refugia

⁵² Faunabeheerplan

⁵³ gegevens FBE/FRS en BRS van 2013 t/m 2017

Overdag rusten zwijnen in natuurlijke gebieden met dichte dekking. Als er rond deze gebieden alleen gedurende bepaalde uren mag worden geschoten zonder gebruik van kunstlicht, passen de dieren zich hierop aan en vertonen zich pas later als niet meer mag worden geschoten. Dit gedrag is rond het Natura 2000-gebied Engbertsdijkerven aanleiding geweest voor een ontheffing voor het schieten in de nacht met restlicht in een zone van 5 km rond dit gebied (WBE's Vriezenveen en Tussen Grens en Vecht de Akkerlanden), tijdens de voorgaande Faunabeheerplan-periode.

Op zoektochten naar voedsel kan het dier vanuit zijn dagverblijfplaats 's nachts grote afstanden afleggen tot wel vijftien kilometer,⁵⁴ waarbij ook verkeerswegen overgestoken worden. Om de populatie in dit gebied te kunnen beheersen wordt voor deze Faunabeheerplan-periode ontheffing aangevraagd voor het schieten in de nacht met restlicht in het gehele werkgebied van beide WBE's rond Engbertsdijkerven (WBE Vriezenveen en Tussen Grens en Vecht de Akkerlanden), alsmede voor de werkgebieden van andere WBE's waar belangrijke schade optreedt (zie paragraaf A 1.3).

In deze andere WBE's (Dinkelstreek, Noord-Oost Twente en Zuid-Oost Twente) zijn eveneens natuurgebieden (Natura 2000-gebieden en andere natuurgebieden) gelegen die als refugium dienen voor wilde zwijnen. Onze toezichthouder heeft dit nader in kaart gebracht. In deze WBE gebieden komen wilde zwijnen voor:

- WBE Dinkelstreek, natuurgebied 't Lutterzand, diverse kleinere bospercelen en landbouwpercelen met mais, aardappels en andere gewassen.
- WBE Noord-Oost Twente, Agelerbroek, Voltherbroek en diverse kleinere bospercelen en landbouwpercelen met mais en aardappels.
- WBE Zuid-Oost Twente, Witteveen, Haaksbergerveen en Het Lankheet en diverse bos en dekking gebieden. Hierbij ook landbouwpercelen, welke voor verspreiding hebben gezorgd, hierbij zitten nu ook wilde zwijnen in de WBE Hof van Twente.

Onze toezichthouder heeft bij de beoordeling van aanwezigheid van wilde zwijnen gekeken naar afschotlocaties, locaties met aanrijdingen en sporen van wilde zwijnen in het veld. De wilde zwijnen trekken vanaf de grensstreek, via de bospercelen en maisdekking steeds verder Overijssel in. Inmiddels zijn ook bij de WBE's Lonneker Losser en Hof van Twente wilde zwijnen gesignaleerd.

Conclusie

Uit bovenstaande gegevens blijkt dat indien de omstandigheden geschikt zijn, door het grote reproductievermogen de zwijnenstand in korte tijd explosief kan toenemen. Ook blijkt dat het aantal waarnemingen van wilde zwijnen in Overijssel de laatste drie jaar toeneemt. De waarnemingen worden vooral in Twente gedaan langs de grens met Duitsland, en gegroepeerd rond de bekende natuurgebieden zoals Haaksbergerveen, Witte Veen en Engbertsdijkerven. De schademeldingen en het aantal geschoten dieren laten een vergelijkbare ruimtelijke spreiding in Twente zien.

Wilde zwijnen foerageren voornamelijk 's nachts in het landbouwgebied en verblijven overdag in natuurgebieden. Voor het effectief bestrijden van belangrijke schade aan gewassen en veehouderijen, en om aanrijdingen te kunnen voorkomen is het daarom noodzakelijk ook 's nachts op wilde zwijnen te kunnen schieten met behulp van een instrument op het geweer om in de nacht te schieten. Omdat wilde zwijnen grote afstanden kunnen afleggen wordt de ontheffing niet alleen gebonden aan een zone rondom de natuurgebieden, maar voor alle schadepercelen binnen de WBE.

B1.2 Toetsing voorkomen van ontstaan (dreigende) schade

Wij kunnen pas een ontheffing verlenen indien er (dreigende) ernstige schade aan gewassen en/of veehouderijen is, en/of er een gevaar voor de verkeersveiligheid is.

De schadebedragen aan gewasschade door zwijnen werden getaxeerd in de gemeenten Twenterand, Tubbergen, Haaksbergen, Dinkelland en Losser (zie bijlage 2). Zwijnen komen vooral voor in de het

⁵⁴ <http://www.zoogdiervereniging.nl/het-wild-zwijn-sus-scrofa>

midden en oosten van Overijssel nabij Engbertsdijkerven, Enschede, Haaksbergen en op de Sallandse Heuvelrug en verder incidenteel voor. Op zoektochten naar voedsel kunnen zwijnen grote afstanden afleggen tot vijftien kilometer.⁵⁵ Als we daarbij kijken naar de schadelocaties en de verblijfplaatsen van de zwijnen dan is dreigende ernstige gewasschade in de aangevraagde WBE's in oostelijk Overijssel aannemelijk. Schade aan agrarische gewassen is in Overijssel voldoende aangetoond (zie § A1.3).⁵⁶ Dreigende ernstige schade aan varkenshouderijen in Overijssel door de Afrikaanse Varkenspest is voldoende aangetoond (zie § A1.3).⁵⁷

Bij een aanrijding met een wild zwijn is de verkeersveiligheid in het geding. Er zijn in het verleden in Overijssel al aanrijdingen met wilde zwijnen geweest. Er is door onderzoekers een relatie aangetoond tussen de dichtheid van het voorkomen van wilde zwijnen en het optreden van aanrijdingen. Het reguleren van de populatieomvang is dan ook noodzakelijk om aanrijdingen met wilde zwijnen te voorkomen. Hierdoor wordt ook onnodig lijden van het wilde zwijn als gevolg van aanrijdingen voorkomen. Op zoektochten naar voedsel kunnen zwijnen grote afstanden afleggen tot wel vijftien kilometer,⁵⁸ daarbij worden ook verkeerswegen overgestoken. Dat de verkeersveiligheid in het geding is, is volgens ons voldoende aangetoond (zie § A1.3).

Dreigende ernstige schade aan agrarische gewassen en/of veehouderijen, en een gevaar voor de openbare veiligheid achten wij daarom aannemelijk.

B1.3 Toetsing treffen van preventieve maatregelen

Het treffen van preventieve maatregelen, zoals het plaatsen van afrastering langs wegen en schadegevoelige percelen is vanwege de rondtrekkende aard van wilde zwijnen niet mogelijk (zie § A1.2). De werende middelen zijn praktisch gezien niet overal toepasbaar of effectief. Mede gelet op de kosten kunnen rasters gezien de grote weglengte en de grote lengte van de schadepercelen, niet als bevredigende alternatieven worden beschouwd. Bovendien beperkt de plaatsing van rasters de mogelijkheid tot uitwisseling van andere dieren tussen de verschillende kerngebieden in Overijssel. Dit laatste is in strijd met de doelstellingen voor het Natuurnetwerk Nederland om uitwisseling van deelpopulaties mogelijk te maken.

In specifieke individuele gevallen kan het plaatsen van een afrastering een oplossing bieden bij het tegengaan van schade aan kapitaal intensieve gewassen. Echter gezien het oppervlakte van agrarische percelen met kwetsbare gewassen in Overijssel is het afrasteren van die percelen onwenselijk (om eerder genoemde redenen) en bedrijfseconomisch niet haalbaar. Ook blijkt uit onderzoek dat andere alternatieve maatregelen zoals wildreflectoren en waarschuwingsfluiten weinig tot geen effect te hebben bij het voorkomen van aanrijdingen.

Voor de aanvraag voor een ontheffing voor het schieten van wilde zwijnen in de nachtperiode rondom Engbertsdijkerven heeft de FBE in 2014 verschillende jachthouders en uit de WBE Vriezenveen gevraagd aan te geven welke preventieve maatregelen al dan niet getroffen zijn, waarom deze al dan niet getroffen zijn, en waarom het gebruik van de vigerende aanwijzing destijds onvoldoende was. De jachthouders geven aan dat schrikpoppen en geurvlaggen geplaatst zijn, mensenhaar verspreid is, lampen geplaatst zijn en dat men in de nachtelijke uren radio's liet spelen. Dit is gebeurd op percelen met pas ingezaaide maïsland, tarwe en grasland en langs de bosrand. Deze maatregelen hadden echter geen effect; schade ontstond toch nog. Meerdere malen is in de ochtenduren geprobeerd vanuit verschillende hoogzitten wilde zwijnen te schieten. Zonder resultaat. Volgens de jachthouders verschijnen de zwijnen nagenoeg niet bij daglicht op de velden waar de gewasschade aangericht worden.

Wij achten het aannemelijk dat het treffen van preventieve middelen voldoende uitgenut is, sommige andere maatregelen niet effectief zijn, en dat maatregelen zoals het plaatsen van afrastering onwenselijk en/of te duur zijn.

⁵⁵ <http://www.zoogdiervereniging.nl/het-wild-zwijn-sus-scrofa>

⁵⁶ Dataset Schadegegevens B12-Faunafonds

⁵⁷ Kamerbrief inzake Afrikaanse Varkenspest van 24 september 2018, kenmerk DGAN-DAD / 18245897

⁵⁸ <http://www.zoogdiervereniging.nl/het-wild-zwijn-sus-scrofa>

De mogelijkheden die de huidige ontheffingen en aanwijzingen bieden, om de stand van de wilde zwijnen te beperken, zijn nog steeds ontoereikend. De populatie wilde zwijnen neemt in Overijssel nog steeds toe. De oorzaken voor deze populatiegroei zijn gelegen in het feit dat er enerzijds jaarlijks wilde zwijnen uit Duitsland naar Overijssel migreren, en anderzijds dat afschot van zwijnen moeilijk en soms onmogelijk is. Wilde zwijnen zijn nachttactieve dieren, en in Overijssel mag in het grootste deel van de nacht niet op wilde zwijnen geschoten worden, tenzij het in directe relatie is tot het voorkomen en/of verder verspreiden van Afrikaanse en Klassieke varkenspest, of nodig in verband met gecoördineerde schadebestrijding met Duitsland⁵⁹. Zonder gebruik te mogen maken van nachtzichtkijkers of restlichtversterkers is effectief populatiebeheer niet goed mogelijk. Daarnaast verblijven wilde zwijnen overdag in natuurgebieden (refugia) die niet voor schadebeheer toegankelijk is. Dit gebeurt omdat wilde zwijnen zich bevinden op gronden van derden waarvan de grondgebruiker en/of grondeigenaar geen toestemming wil geven om die gronden te betreden en aan populatiebeheer te doen.

De bestaande aanwijzingen en ontheffingen bieden dus onvoldoende ruimte, en zijn daardoor onvoldoende effectief om de schade door wilde zwijnen minimaal te houden door schadebeheer en bestrijding. Daarnaast is het noodzakelijk dat de stand van de wilde zwijnen in Overijssel niet explosief toeneemt vanwege de grotere risico's voor schade aan veehouderijen in het geval van een uitbraak van Afrikaanse Varkenspest. Een aanvullende ontheffing, waarmee ook in de gehele nachtperiode en in alle WBE's waar wilde zwijnen zich bevinden mogelijk gemaakt wordt, is daarom noodzakelijk.

B1.4 Toetsing gunstige staat van instandhouding

Het wild zwijn is geen Rode Lijst-soort. Het ministerie heeft gesteld dat er in Nederland drie leefgebieden voor wilde zwijnen zijn, op de Veluwe en in Limburg de Meinweg en Meerlebroek.⁶⁰ In Overijssel streven wij volgens ons *Kader Faunabeheerplan 2019-2024* een 'schadegestuurd' zwijnenbeheer na. Dat houdt in dat we streven om de schade door wilde zwijnen minimaal te houden door schadebeheer en bestrijding.⁶¹ De gunstige staat van instandhouding van de soort wordt mede gegarandeerd door het voortbestaan van de populaties binnen de drie leefgebieden (Veluwe, Meinweg en Meerlebroek) en in Overijssel is nog steeds sprake van een groeiende populatie.

B1.5 Toetsing Faunabeheerplan

Aan de Faunabeheereenheid kunnen ontheffingen van de Wet natuurbescherming worden verleend. Voor de onderbouwing van de aanvraag verwijst de FBE naar het goedgekeurde 'Faunabeheerplan Overijssel'. In het faunabeheerplan zijn de beheermaatregelen per diersoort in het kader van beheer en schadebestrijding opgenomen. Hoofdstuk 18 van het faunabeheerplan heeft betrekking op wilde zwijnen. Het Faunabeheerplan geeft aan dat ontheffing wordt aangevraagd voor het doden van wilde zwijnen met het geweer en nachtzichtapparatuur voor de werkgebieden van de WBE's Vriezenveen, Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden en WBE Zuid-Oost Twente.

Omdat na de toetsing van het Faunabeheerplan ook in de WBE's Dinkelstreek en Noord-Oost Twente aanwezigheid van en belangrijke schade door wilde zwijnen is geconstateerd, is de aanvraag met deze WBE's uitgebreid. Het Faunabeheerplan maakt het mogelijk om in te spelen op actuele ontwikkelingen door aanpassingen te vragen van verleende ontheffingen of aanvraag van nieuwe ontheffingen.

⁵⁹ De opdracht van 17 december 2018 is verleend aan een geselecteerde groep BOA's

⁶⁰ Ministerie LNV, *Plan van aanpak Bestrijding van een besmetting van wilde zwijnen met Afrikaanse varkenspest*, 12 oktober 2018, Bijlage: Toelichting nulstand wilde zwijnen.

⁶¹ Kader Faunabeheerplan 2019-2024, versie 2018-04-van 24 april 2018. Ons kenmerk 2018/0226835

B1.6 Toetsing gebruikte middelen en methoden

Naast ontheffing voor het doden van wild zwijn wordt ontheffing verleend voor de volgende middelen en methoden:

- het gebruik van het geweer tussen zonsondergang en zonsopgang
- het gebruik van het geweer voorzien van een kunstmatige lichtbron, een voorziening om de prooi te verlichten, een vizier met beeldomzetter, een elektronische beeldversterker of enig ander instrument om in de nacht te schieten.

Ontheffing voor het gebruik van het geweer tussen zonsondergang en zonsopgang met gebruik van nachtzichtapparatuur is noodzakelijk voor een effectief populatiebeheer (zie B.1.3).

Wij kunnen op grond van artikel 26 derde lid ontheffing van deze verboden verlenen, indien ook rekening wordt gehouden met belangen van veiligheid, volksgezondheid, welzijn en milieu. Het gebruik van het geweer tussen zonsondergang en zonsopgang met nachtzichtapparatuur geeft een zeker risico voor de omgeving. De aanvrager geeft aan dat schieten van wild zwijn uitsluitend plaats zal vinden vanaf een hoogzit. Dit kan als voorwaarde in de ontheffing opgenomen worden. Bij het schieten vanaf een hoogzit treft de kogel het zwijn en bij een uitschot van de kogel of gemist schot dient de grond als kogelvang. Daarnaast kan als voorwaarde opgenomen worden dat alleen gebruik mag worden gemaakt van loodvrije munitie ter bescherming van het milieu.

In verband met het voorkomen van de verspreiding van de zeer besmettelijke dierziekte Afrikaanse varkenspest nemen wij in deze ontheffing extra voorschriften op (voorschrift 8,9 en 10) voor het nemen van bloedmonsters en analyse van bloedmonsters. Deze maatregel is mede ingegeven door de dreiging van AVP. Ook moet een persoon die in het bezit is van een in Nederland gehaald certificaat "gekwalificeerd persoon" na afschot van het wilde zwijn en tijdens het ontweiden, te beoordelen of er sprake is van besmettelijke dierziekten zoals de Afrikaanse Varkenspest (AVP). In het geval een wild zwijn tekenen vertoont van de AVP, mag het dier niet meer verplaatst worden, én dient per ommegaande contact opgenomen te worden met de NVWA landelijk meldpunt dierziekten en het meldpunt van de provincie Overijssel.

Wij vinden het aannemelijk dat wij op grond van de Wet natuurbescherming ontheffing kunnen geven voor de aangevraagde middelen en methoden, aangezien deze geen onnodig lijden veroorzaken en doelmatig en effectief zijn.

B1.7 Toetsing aan wettelijk belang

Wij zijn van oordeel dat het wettelijk belang, (ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, en in het belang van de openbare veiligheid, daaronder vallend 'verkeersveiligheid'), zoals weergegeven in deze overwegingen, voldoende is aangetoond.

B1.8 Eindconclusie toetsing

De gevraagde ontheffing van de verbodsbepalingen voor wild zwijn kan op basis van de wettelijke en beleidsmatige regels worden verleend. De gunstige staat van instandhouding van de betrokken soorten worden niet aangetast.

B1.9 Zorgplicht blijft altijd gelden

Ongeacht wat in het besluit is weergegeven geldt altijd de zorgplicht, zoals deze is weergegeven in de Wnb⁶². De zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dieren, planten en hun directe leefomgeving. Ook dient eenieder bij het gebruik van middelen voor het vangen en doden van dieren te voorkomen dat het dier onnodig lijdt⁶³.

⁶² Art. 1.11, eerste en tweede lid

⁶³ Art. 3.24, eerste lid

C Slotconclusie

De ontheffing kan verleend worden omdat (mogelijke) ernstige schade door wilde zwijnen aan gewassen en veehouderijen duidelijk is aangetoond, de openbare veiligheid (verkeersveiligheid) in het geding is, de wettelijk vereiste preventieve maatregelen voldoende uitgenut zijn en niet effectief genoeg gebleken zijn. Bovendien loopt de gunstige staat van instandhouding van het wild zwijn geen gevaar.

Aan de ontheffing zijn voorwaarden verbonden.

Bijlage 2. SCHADEGEGEVENS

Jaar constatering	Datum aanvang schade	Soort Gewas	Taxatiebedrag	Oppervlakte perceel	Oppervlakte schade	Postcode	woonplaats	WBE
2014	23-05-14	wild zwijn aardappel	€ 3.612,00	2,00	2,00	7675	TB Bruinehaar	Vriezenveen
2014	26-05-14	wild zwijn mais snijmais	€ 1.344,00	4,00	4,00	7675	TB Bruinehaar	Vriezenveen
2014	27-05-14	wild zwijn mais snijmais	€ 448,00	13,98	2,00	7675	TB Bruinehaar	Vriezenveen
2014	6-06-14	wild zwijn grasland, blijvend	€ 250,00	11,95	0,75	7679	TD Langeveen	Vriezenveen
2014	24-10-14	wild zwijn grasland, nieuw ingezaaid	€ 3.464,00	12,03	4,00	7675	TB Bruinehaar	Vriezenveen
2015	20-05-15	wild zwijn grasland, nieuw ingezaaid	€ 3.100,00	5,06	4,00	7671	PL Vriezenveen	Vriezenveen
2017	6-05-17	wild zwijn mais snijmais	€ 3.388,00	56,44	5,90	7675	TA Bruinehaar	Vriezenveen
2017	18-05-17	wild zwijn aardappel	€ 4.662,00	4,50	0,50	7675	TA Bruinehaar	Vriezenveen
2017	2-06-17	wild zwijn mais snijmais	€ 2.727,00	17,75	4,20	7675	TB Bruinehaar	Vriezenveen
2017	28-11-17	wild zwijn grasland, blijvend	€ 1.537,00	2,96	9,00	7481	VK Haaksbergen	Zuid-Oost Twente
2018	4-01-18	wild zwijn grasland, blijvend	€ 576,00	19,19	0,00	7481	VV Haaksbergen	Zuid-Oost Twente
2018	15-02-18	wild zwijn grasland, blijvend	€ 1.160,00	4,34	12,00	7481	VM Haaksbergen	Zuid-Oost Twente
2018	24-03-18	wild zwijn grasland, blijvend	€ 836,00	11,14	11,90	7675	TA Bruinehaar	Vriezenveen
2018	6-12-18	wild zwijn grasland, blijvend	€ 442,00	15,75	15,75	7675	TA Bruinehaar	Vriezenveen
2018	20-12-18	wild zwijn grasland, blijvend	€ 1.198,00	3,40	3,40	7636	PM Agelo	Noord-Oost Twente
2019	31-01-19	wild zwijn grasland, blijvend	€ 1.145,00	7,21	2,00	7587	LH de Lutte	Dinkelstreek
2019	1-05-19	wild zwijn grasland, blijvend	€ 1.064,00	0,55	0,00	7596	NZ Rossum	Noord-Oost Twente